

för psykologi
i psykologi

LUNDS
UNIVERSITET

Effekten av skuld och sociala grupper på uppvisad dubbelmoral

Kristina Holmgren & Hanna Persson

Kandidatexamensuppsats. 2019

Handledare: Farhan Sarwar

Examinator: Mats Dahl

Abstract

Att anses vara en moralisk person är en strävan som de allra flesta har. Trots detta verkar det finnas en diskrepans mellan de etiska principer vi säger oss stå bakom och vårt faktiska agerande, ett fenomen kallat dubbelmoral. Denna studie undersökte hur emotionen skuld påverkar uppvisad dubbelmoral gällande personer av olika sociala gruppstillhörigheter. Deltagare ($N = 166$) fick först läsa en instruktion avsedd att antingen inducera skuld eller vara en neutral betingelse, där ungefär hälften randomiserades till var grupp. Därefter fick deltagarna göra bedömningar gällande tre hypotetiska moraliska dilemman, varpå samtliga dilemman antingen involverade dem själva, en ingrupsmedlem, eller en utgrupsmedlem. Resultat av en tvåvägs ANOVA visade på en signifikant medelstor interaktionseffekt där deltagare som blivit inducerade med skuld skattade en hypotetisk cykelstöld utförda av dem själva som mindre acceptabel än deltagare i kontrollgruppen. För övriga vinjetter fann vi inga signifikanta huvudeffekter eller interaktionseffekter. Våra resultat visar att emotionen skuld har en inverkan på vårt moraliska beslutsfattande. Mot slutet ges förslag om hur framtida forskning kan öka vår förståelse för hur ofördelaktig behandling av utgrupsmedlemmar kan minskas.

Keywords: dubbelmoral, ingrupsfavoritism, ingrupsmedlem, utgrupsmedlem, skuld, moraliskt beslutsfattande

Abstract

To be perceived by others as moral and fair is something that most humans desire. Despite this, there appears to exist a discrepancy between the ethical principles we argue for and the actions we actually pursue, a phenomenon called hypocrisy. This article studied how the emotion guilt influences our hypocrisy, and how this varies based on social group membership. Participants ($N = 166$) were asked to read a story designed to either induce guilt or not; about half randomised into each condition. Afterwards they made judgements about three hypothetical moral dilemmas, all three dilemmas either involved the participants themselves, an ingroup member, or an outgroup member. The results of a two-way ANOVA showed a significant medium-sized interaction effect where participants induced with guilt rated one of the dilemmas (bicycle theft) performed by themselves as less acceptable than participants in the control group. For the remaining vignettes there were no significant main or interaction effects. Our results imply that guilt is likely to influence our moral judgements. Suggestions are provided on how future research can extend our knowledge about how we can reduce the way outgroup members are being judged in an unfavorable way.

Keywords: hypocrisy, ingroup favoritism, ingroup member, outgroup member, guilt, moral judgement

Effekten av skuld och sociala grupper på uppvisad dubbelmoral

Att anses vara en moralisk person är en strävan som de allra flesta har. Motivationen till att vilja agera moraliskt kan förklaras av ett flertal faktorer, däribland en inre vilja att agera rättvist, bland annat för att undvika obehagskänslor, och den externa belöningen av att det får en att se bra ut inför andra (Cappelen, Halvorsen, Sorensen, & Tungodden, 2017). Trots detta verkar det finnas en diskrepans mellan de etiska principer vi säger oss stå bakom och vårt faktiska agerande. Detta fenomen benämns ofta som dubbelmoral (Batson, Kobryniewicz, Dinnerstein, Kampf, & Wilson, 1997) och är något som verkar vara en utbredd företeelse (Batson & Collins, 2010). Denna studie kommer att undersöka hur dubbelmoral beroende på olika omständigheter kan påverkas, och hur dessa skillnader ter sig. Följande introduktion kommer huvudsakligen att beskriva en särskild typ av dubbelmoral och tidigare forskning kring denna, vilket även kommer att beröra ingrupsfavoritism, för att sedan övergå till den moraliska emotionen skuld. Där kommer bakgrund till moraliska emotioner att tas upp samt forskning som utförts kring skuld. Vidare kommer de artiklar som studien främst utgår från att ges mer utförliga beskrivningar, varpå vi diskuterar vad som hade varit intressant att ytterligare undersöka och vad vi därmed har valt att forska vidare om.

En central aspekt av begreppet dubbelmoral är tendensen att döma andra hårdare än sig själv för att ha utfört samma moraliskt klandervärda handling (Polman & Ruttan, 2012). Lammers, Stapel, och Galinsky (2010) visade exempelvis att moraliskt klandervärda handlingar som att vara otrogen, köra för fort, och stjäla värderades till att vara mer acceptabelt när en själv var utövaren än när någon annan utförde samma handling. Viljan att utåt framstå som moralisk men ändå kunna agera på egenintresse tros kunna ligga till grund till varför dubbelmoral uppstår (Batson et al., 1997; Batson, Thompson, & Chen, 2002; Batson, Thompson, Seufferling, Whitney, & Strongman, 1999). Eftersom det finns faktorer som talar för att handla moraliskt, exempelvis för att undvika obehagskänslor (Cappelen et al., 2017), är det också välmotiverat att vara det, men att agera moraliskt kan vara mödosamt och kräva att man sätter andras intressen framför sina egna - något som vi inte gärna gör. För att tillfredsställa ens egna intressen och ändå åtnjuta frukterna av att andra anser att en är moralisk agerar en därför ofta dubbelmoraliskt (Batson & Thompson, 2001). Empiriskt stöd från personers resonemang gällande rätt och fel har visat att dubbelmoral verkar vara ett djupgående fenomen i moraliskt resonerande (Batson & Collins, 2010). Dessutom ser det ut att vara svårt att motstå att agera på sina egenintressen då studier visat att även personer som

värderar rättvisa högt och som visar hög empati för andra visar samma tendenser till dubbelmoral (Tong & Yang, 2011).

Dubbelmoral som ett socialt fenomen

Tendensen att döma en handling olika hårt beroende på vem som utför den sträcker sig utöver individen. Som sociala individer utgör gruppen en viktig källa för vår självdefiniering och självidentitet; att skydda gruppens ställning kan därför uppfattas vara lika viktigt som att skydda sitt direkta själv (Tajfel, 2010). De personer vi känner grupptillhörighet med är medlemmar av den sociala grupp som vi psykologiskt identifierar oss vara en medlem av och kan ändras beroende på vilket kontext vi befinner oss i (Tajfel, 2010). Dessa personer benämns *ingrupsmedlemmar* och står i kontrast till de personer vi inte känner grupptillhörighet med, benämnda *utgrupsmedlemmar* (Tajfel, 1970). Detta innebär alltså att vi prioriterar och skyddar ingrupsmedlemmar i högre grad än personer vi kategoriserar till att tillhöra utgruppen, ett fenomen kallat *ingrupsfavoritism* (Tajfel, 1970).

Tidigare forskning har visat att denna särbehandling inkluderar dubbelmoral (Valdesolo & DeSteno, 2007). När vi dömer andras moraliskt klandervärdiga handlingar dömer vi dem hårdare än vi dömer oss själva för att ha utfört samma handling. Hur hårt vi dömer andra är däremot också beroende av vilken relation vi upplever ha till dem. Beroende på om personen som utför handlingen är en ingrupsmedlem eller utgrupsmedlem gör vi olika bedömningar av hur acceptabel handlingen är (Valdesolo & DeSteno, 2007). Valdesolo och DeSteno lät deltagare randomiseras till en av fyra betingelser där den beroende variabeln för samtliga var värderingen av en klandervärdig handling. Betingning 1 bestod av att två uppgifter skulle göras – en tidskrävande och mentalt krävande uppgift (röd) och en kort, tämligen enkel uppgift (grön). Varje deltagare fick därefter bestämma om uppgifterna skulle randomiseras ut till hen och en annan deltagare eller om hen själv skulle bestämma vem som skulle få vilken uppgift, baserat på preferens. Efter att valet var gjort fick försökspersonen svara på en enkät gällande studien som inkluderade en fråga om hur rättvist hen hade agerat i uppgiftsutdelningen. För betingelse 2 fick försökspersonen se när en person genomgick samma procedur som förklarats i betingelse 1, varpå personen valde att tilldela sig själv den gröna uppgiften och den andra personen den röda uppgiften. Försökspersonen fick därefter utvärdera den iakttagna personens handling och fylla i en enkät där frågan ”Hur rättvist agerade personen?” fanns med. I de två sista betingelsegrupperna fick försökspersonerna göra det samma som försökspersonerna i betingelse 2, men denna gång var personen som de iakttog antingen en ingrups- eller utgrupsmedlem. Resultaten för studien visade att personerna fann sina egna handlingar som mer acceptabla än när en annan person utförde

samma handling. Därtill fann man att försökspersonerna värderade handlingarna som lika acceptabla som sina egna om de utfördes av en ingrupsmedlem, men inte om de utfördes av en utgruppsmedlem. Likt Valdesolo och DeSteno (2007) så undersökte Lammers et al. (2010) sociala gruppers effekt på bedömningar av ens egna eller en utgruppsmedlems omoraliska handlingar, varpå de även undersökte hur detta samband påverkades av upplevd makt. I tre separata studier med liknande procedurer så lät de inledningsvis deltagarna bli inducerade med en hög alternativt en låg upplevd känsla av makt. Därefter blev deltagarna presenterade med ett moraliskt dilemma som antingen involverade fortkörning, skattefusk, eller cykelstöld. Deltagarna fick sedan skatta hur acceptabla dessa dilemman var, där hälften randomiserades till att föreställa sig att de själva var utövarna av handlingen, och den andra hälften föreställde sig att utövaren var en utgruppsmedlem. I resultaten så fann de genomgående att deltagare som upplevde hög makt tenderade att skatta egna omoraliska handlingar som mer acceptabla än om handlingen utförts av en utgruppsmedlem. För deltagarna med låg makt så fann de en lägre rapporterad acceptabilitet av egna handlingar än för utgruppsmedlemmar, vilket är en slags omvänd dubbelmoral.

Dubbelmoral tenderar vanligen i studier att kombineras med en ytterligare variabel för att skapa en bättre förståelse kring vad det är som kan påverka våra motsägande moraliska bedömningar samt agerande i vår vardag. Något som till vår kännedom inte har utforskats särskilt väl i samband med dubbelmoral, men som genomgående förekommer i människors liv och som även har setts reducera förekomsten av uppvisad dubbelmoral är den moraliska emotionen skuld.

Moraliska emotioner

Emotioner uppstår som en form av respons till upplevda händelser i omvärlden, så som när hot, förändringar eller möjligheter infaller, varpå dessa händelser huvudsakligen involverar och påverkar en själv. Moraliska emotioner kan i sin tur förstås vara de emotioner som är kopplade till ett intresse för samhället och dess välfärd, det vill säga emotioner som går bortom självet och som istället bottnar i ett intresse för andra individer (Gewirth, 1984). Emotioner kan delas upp i ett antal olika komponenter, bland annat utlösande event, ansiktsuttryck, fysiologisk förändring, och motivations eller handlingstendenser (Frijda, 1986). Eftersom de två komponenterna *utlösare* och *handlingstendenser* kan kopplas till ett intresse för andra individer och samhället så är de särskilt användbara vid identifiering utav moraliska emotioner (Haidt, 2003). Komponenten utlösare kan förstås genom att vissa emotioner tenderar att utlösas av situationer som involverar och påverkar en själv. Detta kan exempelvis handla om att en själv, någon som en är relaterad med, eller någon som en

tillfälligt identifierar sig med upplever framgångar, vilket i sin tur kan få en att känna glädje. Andra emotioner kan uppstå trots att det utlösande eventet inte verkar påverka en själv, exempelvis när en upplever ilska utav att bevittna barn som lever i fattigdom och misär. De senare emotionerna beror enligt Haidt (2003) på *ointeresserade utlösare*, där definitionen ointeresserade syftar på en avsaknad av egenintresse, och att en emotion kan betraktas som mer prototypiskt moralisk när den triggas av ett sådant typ av event. Den andra komponenten handlingstendenser innefattar en slags motivation som emotioner tenderar att ge upphov till (Frijda, 1986). Denna motivation kan liknas vid ett kognitivt tillstånd där vår benägenhet att utföra särskilda målrelaterade handlingar som motsvarar det utlösande eventet ökar, varpå dessa handlingar besitter en varierande prosocial funktion (Haidt, 2003).

Vidare kan moraliska emotioner variera till vilken grad av de två komponenterna som de besitter, vilket innebär att det existerar flera variationer utav dem. Exempelvis kan en sorts skuld utlösas av ett event med en hög eller låg grad av egenintresse, och kan leda till en handlingstendens med en hög eller låg grad av prosocial funktion. Denna variation gäller inte enbart de moraliska emotionerna, utav även de som kan anses vara grundläggande (Ekman, 1992). Ekman förklarar att dessa variationer utav emotioner kan liknas vid familjer, där alla familjemedlemmar delar liknande karaktärsdrag, men de skiljer sig åt gällande faktorer som utlösande händelser, ansiktsuttryck, och de handlingstendenser som de ger upphov till. Haidt (2003) använder sig också av begreppet familjer när han beskriver och grupperar olika moraliska emotioner, varpå han urskiljer två stora och två mindre familjer: de större så kallade *other-condemning* (förakt, ilska, och äckel) och *self-conscious* (skam, förlägenhet, och skuld), och de mindre *other-suffering* (medlidande) och *other-praising* (tacksamhet och högstämmdhet).

Tangney, Stuewig, och Mashek (2007) inkluderar i en version av self-conscious-familjen emotionen stolthet, varefter de argumenterar för att emotionerna skam, förlägenhet, skuld, och stolthet kan förklaras bero på olika bedömningar och reflektioner vi gör om oss själva. Dessa emotioner fungerar som en slags moralisk navigator som direkt tillhandahåller oss med information om vilka beteenden som anses vara moraliskt och socialt acceptabla eller inte. När vi utför en handling som överskrider det moraliskt eller socialt acceptabla så lär vi uppleva en eller flera utav emotionerna skam, skuld, och förlägenhet, vilket kan tolkas som en bestraffning utav det felaktiga beteendet, medan en handling som är mer moraliskt accepterad leder till en känsla av stolthet, vilket kan tolkas som en förstärkning utav det riktiga beteendet.

Skuld – emotionen med prosociala följder

Emotionen skuld kan förstås vara en moralisk emotion på så sätt att den gör oss självmedvetna och därmed hjälper oss att uppmärksamma samt kontrollera vårt beteende (Haidt, 2003). Genom detta tenderar skuld att utlösas av händelser som involverar att en aktör upplever sig ha brutit mot relevanta moraliska, etiska, eller sociala standarder, varpå denna akt som följd skadar en annan människa (Lewis, 1971; Tangney & Dearing, 2002).

Tillsammans med skuld så brukar aktören uppleva känslor av ånger och obehag, samt ha svårt att släppa tanken av handlingen och personen som tagit skada (Lewis, 1987). Detta brukar leda till att aktören vill reparera sin relation till personen som tagit skada, vilket vanligen sker genom en handling med avsikt att uppnå förlåtelse och restitution (Lewis, 1971). Empiriska studier har visat på att skuld även kan leda till en ökad känsla av personligt ansvar samt ökad benägenhet att förlåta andra (Izard, 1977; Strelan, 2007). Handlingen som följer skuld kan därmed bero på ett intresse för andra personer eller samhällets välfärd, vilket kan förklaras som att handlingen besitter en moralisk karaktär (Haidt, 2003).

Vidare menar Baumeister, Stillwell, och Heatherton (1994) att skuld inte enbart borde betraktas som en emotion som uppstår och sker inom oss, utan även något som uppstår i sociala relationer och som därigenom har en prosocial funktion. Skuld besitter olika funktioner och processer som verkar främjande för våra kommunala relationer, exempelvis att människor genom skuld uttrycker en omsorgsfullhet och förpliktelse till sin respektive, vilket i sin tur förstärker det sociala bandet. Resultat av ett flertal empiriska studier indikerar på liknande resultat gällande skuld och dess prosociala funktion (e.g., Ketelaar & Au, 2003; Nelissen, Dijker, & deVries, 2007), där bland annat de Hooge, Zeelenberg, och Breugelmans (2007) i en studie fann att skuld ledde till att deltagare uppvisade prosocialt beteende i ett monetärt samarbetspel, samt att deras tendens för samarbetsvilja i vardagen ökade.

En annan aspekt av skuld är att dess konsekvenser kan förstås främja social rättvisa (Feng, Xu, Xu, & Zhang, 2017). I en studie av Baumeister et al. (1994) så fann man att personer som upplevde skuld som följd av att de fått en högre lön än vad de egentligen förtjänade, valde att senare få en lägre lön för att kompensera för den tidigare ojämna monetära fördelningen. Vidare fann Nelissen (2012) att deltagare som inte fick möjlighet att reparera sin relation till personen de upplevde skuld gentemot var som konsekvens villiga att kompensera genom att bestraffa sig själva. Således kan skuld förstås spela en viss roll när det kommer till att upprätthålla en rättvisa i samhället. Dock har det visat sig att denna funktion som främjar rättvisa inte sträcker sig över alla situationer, utan tycks främst gälla dyadiska

interaktioner. I en studie av de Hooge, Nelissen, Breugelmans, och Zeelenberg (2011) så framkom det att deltagare som upplevde skuld på grund av en hypotetisk dyadisk konflikt senare agerade prosocialt på en tredje persons bekostnad. De prosociala handlingarna som tenderar att följa skuld behöver därmed inte enbart vara positiva.

Utifrån nämnda studier så kan handlingar som följer skuld både ses som moraliska och prosociala. Genom denna förståelse så utförde Polman och Ruttan (2012) en studie där de ville undersöka om olika moraliska emotioner kan påverka våra moraliska bedömningar; närmare bestämt var de intresserade av att se hur ilska, skuld, och avund påverkar vår dubbelmoral. Först lät de deltagarna tänka på en situation där de upplevt antingen ilska, skuld, eller avund, alternativt fick de tänka på en emotionellt neutral händelse. Sedan kontrollerades induceringen utav emotionerna genom att deltagarna fick skatta olika items kopplade till ilska, skuld, och avund. Därefter presenterades i en randomiserad ordning tre olika moraliska dilemman om fortkörning, skattefusk, och att stjäla en cykel, varpå beskrivningarna antingen innefattade dem själva eller en annan person som aktör. Deltagarna fick sedan skatta de tre moraliska dilemman på olika items kopplade till acceptabilitet. Resultaten visade på att omoraliska handlingar utförda utav en själv uppfattades som mer acceptabla än om de utfördes utav en främling när emotionen ilska var inducerad, men mindre acceptabla när emotionen skuld eller avund var inducerad. Genom detta kan olika moraliska emotioner förstås påverka våra moraliska bedömningar olika, där bland annat skuld leder till minskad dubbelmoral.

Studiens syfte - interaktionen av emotion och sociala grupper

I denna studie kommer vi undersöka hur emotionen skuld påverkar dubbelmoral gällande medlemmar av ingrupper och utgrupper. Forskning kring dubbelmoral är relativt gedigen, men hur specifika moraliska emotioner påverkar dubbelmoralen är förhållandevis begränsad och har främst fokuserat på emotionen äckel (e.g., Chapman, Kim, Susskind, & Anderson, 2009; Inbar, Pizarro, Knobe, & Bloom, 2009; Schnall, Benton, & Harvey, 2008; Schnall, Haidt, Clore, & Jordan, 2008; Wheatley & Haidt, 2005). En studie av Polman och Ruttan (2012) undersökte hur emotionerna ilska, skuld och avundsjuka påverkar vår dubbelmoral och visade att de har en stor inverkan på våra moraliska bedömningar; där bland annat skuld ledde till en reducerad dubbelmoral. Tidigare studier om moraliska emotioner och dubbelmoral har sett till hur moraliska emotioner och dubbelmoral påverkar hur vi dömer oss själva i jämförelse med hur vi dömer andra för samma handling, och har således haft fokus på ett individperspektiv. Som ett socialt fenomen sträcker sig dubbelmoral utöver individen och det blir därför relevant att studera begreppet i förhållande till sociala koncept

som grupptillhörighet. Valdesolo och DeSteno (2007) visade i sin studie att vi gör en mer fördelaktig bedömning av ingrupsmedlemmars handlingar än vi gör av handlingar utförda av utgrupsmedlemmar. När utövaren av en aktion är en själv eller en ingrupsmedlem så bedöms handlingen som mer acceptabel än om den utförs av en utgrupsmedlem. Eftersom vi dömer personer olika hårt och därmed olika fördelaktigt beroende på deras grupptillhörighet hade det varit intressant att ytterligare undersöka om det går att minska denna skillnad. Som tidigare studier visat har moraliska emotioner en påverkan på graden av dubbelmoral vi uppvisar, där skuld har visat sig minska dubbelmoralen hos personer. Vad som inte har studerats är den moraliska emotionen skuld tillsammans med sociala grupper och dess inflytande på dubbelmoral. En möjlig slutsats av detta skulle således kunna vara att induceringen av skuld skulle kunna minska tendensen att döma utgrupsmedlemmar hårdare än en själv och ingrupsmedlemmar. Syftet med denna studie är följaktligen att undersöka hur skuld påverkar dubbelmoral som uppvisas när vi dömer oss själva i relation till personer som tillhör vår ingrupp eller en utgrupp.

Utifrån detta så antar vi följande hypotes: Skuld kommer att leda till en minskad dubbelmoral bland deltagarna, alltså att deras skattning gällande acceptabilitet av omoraliska handlingar kommer att vara desamma oavsett gruppbetingelse (själv/ingrupp/utgrupp).

Metod

Deltagare

Deltagare ($N = 166$) rekryterades genom (varav 102 kvinnor, 63 män, och en som ej ville ange kön, $M_{\text{age}} = 24.02$, $SD = 7.32$) ett bekvämlighetsurval via den sociala medieplattformen Facebook (<http://facebook.com/>), samt via Lunds universitet. Från Lunds universitet så mottogs listor över studenters mailadresser som användes vid rekryteringen. Ingen monetär ersättning delades ut.

Material

Instruktioner för skuldinducering. För skuldinduceringen använde vi oss av scenarier gällande två hypotetiska interaktioner hämtade från de Hooge et al. (2011). Båda scenarion involverade att deltagaren tog en kurs där en tentamen och en uppsats var tvungna att skrivas, varpå deltagaren sedan tidigare hade klarat tentamen nu skulle skriva uppsatsen tillsammans med kurskamraten Robert. För kontrollgruppen så involverade scenariot ett positivt utfall där tentamen lämnades in och ett bra omdöme mottogs. För experimentgruppen

så involverade scenariot ett negativt utfall där deltagarens bristande engagemang resulterade i att båda fick ett lågt betyg, varefter Robert var tvungen att ta om kursen nästkommande år (se bilaga A). Efter instruktionerna tillämpades frågeformulär (de Hooge et al., 2011) med items gällande skattning av upplevda emotioner: skuld, skam, ånger, besvikelse, ledsamhet, rädsla, ilska, och missnöje. Övriga emotioner än skuld användes som utfyllnad för att maskera syftet med undersökningen och således göra det svårare för deltagarna att lista ut vår hypotes.

Vinjetter. Vinjetter med tre olika moraliska dilemman från Lammers et al. (2010) presenterades för deltagarna efter induceringen av skuld. Dessa tre innefattade fortkörning för att hinna med ett möte givet att det var lite trafik på vägen, utelämnning av inkomst som tjänats in på fritiden från skattedeklarationen, och att inte ha råd med en cykel och således behålla en övergiven cykel istället för att lämna in den till polisen (se bilaga B). De moraliska dilemman skattades sedan på ett frågeformulär med fyra items avsedda att mäta acceptabilitet: acceptabilitet, tillåtlighet, O.K., lämplighet. Dessa items var hämtade från Lammers et al., 2010. Formuläret skapades genom surveyhemsidan Qualtrics (<http://qualtrics.com/>).

Eftersom samtliga material var på engelska och ingen svensk motsvarighet till vår kännedom finns, så översattes samtliga material från engelska till svenska, och sedan tillbaka till engelska genom *back-translation*. Detta skedde genom att en författare först översatte materialen från engelska till svenska, för att sedan låta en annan kollega översätta materialen tillbaka från svenska till engelska. Detta för att försäkra en korrekt lingvistisk och grammatisk översättning som överensstämmer så gott som möjligt med originalmått.

Design

Studien var en 2 (Emotionell betingelse: Kontroll vs. Skuld) \times 3 (Grupp-betingelse: Själv vs. Ingruppsmedlem vs. Utgruppsmedlem) faktoriell mellangruppsdesign där uppvisande av dubbelmoral var den beroende variabeln. Deltagarna randomiserades genom surveyhemsidan Qualtrics först in i en av de två emotionella betingelserna och sedan in i en av de tre grupp-betingelserna.

Procedur

Deltagarna fick först genomgå en process med avsikt att inducera emotionen skuld; detta genom att de antingen fick läsa en kort berättelse med ett negativt utfall som var tänkt att leda till en upplevelse av skuld, eller så fick de läsa en kort berättelse med ett positivt utfall som var tänkt att vara kontrollbetingelse. Därefter fick deltagarna skatta olika emotioner som de upplevde. Alla items skattades på en 9-punkts Likert-skala, där 1 indikerade "Upplever verkligen inte" och 9 "Upplever verkligen". Sedan fick samtliga

deltagare läsa tre moraliska dilemman med olika motiv. Dessa moraliska dilemman involverade antingen att deltagaren själv, någon som de delade grupptillhörighet med (ingrupsmedlem), eller en främling (utgrupsmedlem) var utövare av de omoraliska handlingarna. Deltagarna fick sedan på fyra items relaterade till acceptabilitet skatta hur acceptabla deras eller aktörens handlingar var. Skattningarna gjordes på en 9-punkts Likert-skala där 1 indikerade ”Inte alls acceptabelt” och 9 ”Fullt acceptabelt”.

Etiska aspekter

Deltagarna informerades om att studiens syfte var att undersöka emotioner och beslutsfattande. Det framkom även i beskrivningen av undersökningen att deltagandet var frivilligt, att respektive deltagare var anonym, att hen var fri att dra sig ur studien utan att ange orsak och utan följande konsekvenser, samt att all insamlad information var konfidentiell. Var deltagare gav sitt medgivande av att delta innan undersökningen påbörjades samt uppgav att hen var över 15 år. Deltagarna fick möjlighet att i efterhand ställa eventuella frågor eller dylikt via mailadresser som gavs ut. Vidare bedömde vi att deltagarna inte utsattes för mer än minimal risk. Inducering utav emotionen skuld kan tänkas leda till en tillfällig obehagskänsla, dock antas denna påverkan vara så liten att den inte lär utsätta deltagarna för mer än vad de kan förväntas uppleva i sin vardag. Efter undersökningen var avklarad så gavs deltagarna en kort debriefing där studiens natur samt syfte presenterades.

Resultat

Preliminära analyser visade på att induceringen av emotionen skuld lyckades. Mer skuld återfanns i experimentgruppen ($M = 7.62$, $SD = 1.90$) än i kontrollgruppen ($M = 1.97$, $SD = 2.19$), $t(164) = 17.80$, $p < .001$, $d = 2.76$. För deltagarna i experimentgruppen så var den rapporterade upplevelsen av emotionen ånger inte signifikant lägre i jämförelse med skuld, $t(92) = 1.64$, $p = .105$, däremot var värdet för skuld signifikant högre i jämförelse med övriga emotioner, alla $t(92) > 2.28$, alla $p < .05$.

En reliabilitetsanalys för var vinjett utfördes varpå Cronbach's alpha visade att alla värden var höga ($\alpha > .89$). Värdet för de sammanslagna moraliska dilemman var däremot lågt ($\alpha = .49$). Detta indikerar att deltagarna inte skattade acceptabiliteten för de tre vinjetterna likadant. För att undersöka denna skillnad genomfördes en envägs ANOVA med upprepade mätningar. Resultaten visade på en signifikant skillnad i skattning av vinjetterna när de båda gruppbetingelserna slogs samman, $F(2, 330) = 14.61$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .08$. Separata t-test för beroende mätningar utfördes för att undersöka hur denna skillnad såg ut. Resultaten visade att

deltagarnas skattning av acceptabilitet för vinjett 1 ($M = 3.82$, $SD = 2.07$) var signifikant högre än den för vinjett 2 ($M = 2.74$, $SD = 2.08$), $t(165) = 5.85$, $p < .001$, $d = 0.52$, och att skattning av acceptabilitet var signifikant högre för vinjett 3 ($M = 3.46$, $SD = 2.25$) än för vinjett 2, $t(165) = 3.34$, $p = .001$, $d = 0.33$. Dessa två skillnader var signifikanta även efter p-värdena Bonferroni-korrigerats. Det fanns även en marginellt signifikant högre skattning av acceptabilitet i vinjett 1 än för vinjett 3, $t(165) = 1.74$, $p = .084$, $d = 0.17$. Baserat på ovanstående resultat valde vi således att utföra separata analyser för varje vinjett för att testa vår hypotes. I Tabell 1 visas deskriptiv statistik gällande skattningen av acceptabilitet för de olika vinjetterna.

Tabell 1. Emotioners effekt på acceptabilitet av omoraliska handlingar utförda av en själv,

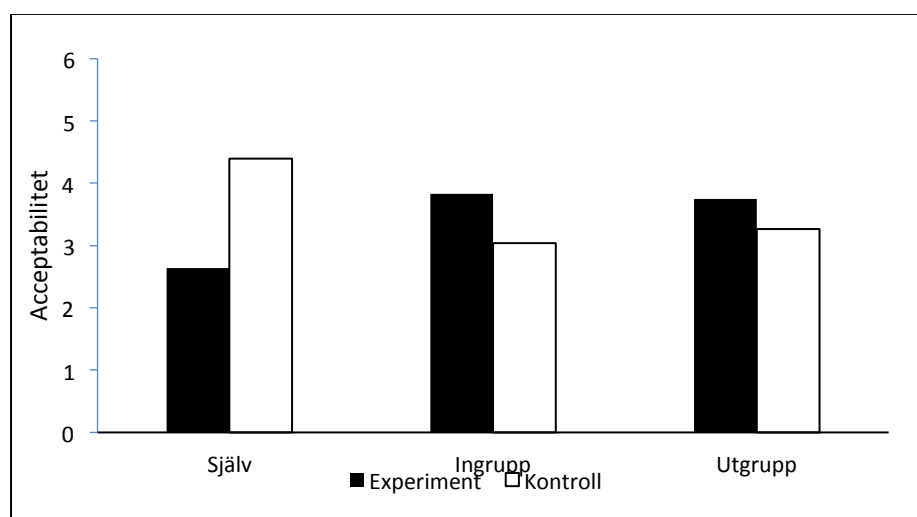
Vinjett	Neutral						Skuld					
	Själv		Ingrupp		Utgrupp		Själv		Ingrupp		Utgrupp	
	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>	<i>n</i>	<i>M (SD)</i>
Vinjett 1 (fortkörning)	25	3,97 (2.05)	24	3.81 (1.98)	24	3.22 (1.78)	35	3.97 (2.22)	30	4.09 (2.21)	28	3.74 (2.11)
Vinjett 2 (skattefusk)	25	3.05 (1.86)	24	3.01 (2.62)	24	2.89 (2.07)	35	2.53 (2.22)	30	2.61 (1.97)	28	2.51 (1.81)
Vinjett 3 (cykelstöd)	25	4.40 (2.45)	24	3.04 (2.40)	24	3.26 (1.71)	35	2.64 (1.94)	30	3.83 (2.22)	28	3.75 (2.45)

en ingruppsmedlem, eller en utgruppsmedlem.

Tabell 2. ANOVA mellan emotionell betingelse och grupp-betingelse.

	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η_p^2
Vinjett 1 (fortkörning)				
Huvudeffekt emotion	1, 160	0.67	.413	.004
Huvudeffekt grupp	2, 160	0.95	.390	.012
Interaktionseffekt emotion \times grupp	2, 160	0.22	.806	.003
Vinjett 2 (skattefusk)				
Huvudeffekt emotion	1, 160	1.73	.190	.011
Huvudeffekt grupp	2, 160	0.04	.958	.001
Interaktionseffekt emotion \times grupp	2, 160	0.02	.981	<.001
Vinjett 3 (cykelstöld)				
Huvudeffekt emotion	1, 160	0.21	.647	.001
Huvudeffekt grupp	2, 160	0.22	.978	<.001
Interaktionseffekt emotion \times grupp	2, 160	5.62	.004	.066

För att undersöka effekten av den emotionella betingelsen och grupp-betingelsen på skattningen av acceptabilitet för diverse omoraliska handlingar så genomfördes en 2×3 ANOVA för varje vinjett. Resultaten redogörs i Tabell 2. För vinjett 1 hittades inga signifikanta värden för huvudeffekter eller interaktionseffekter. Likväl hittades inga signifikanta huvudeffekter eller interaktionseffekter för vinjett 2. Vi fann en statistiskt signifikant interaktionseffekt mellan emotionell betingelse och grupp-betingelse för vinjett 3 (cykelstöld), med en medium effektstorlek. Resultaten visas i Figur 1. För att vidare analysera denna interaktionseffekt så undersöktes simple main effects som visade att deltagare som blivit inducerade med skuld skattade cykelstölden som mindre acceptabel om de själva utförde handlingen, än vad deltagare i kontrollgruppen gjorde, $t(58) = 3.10, p = .003, d = .80$. Inget signifikant värde för de andra grupp-betingelserna hittades. Något intressant som vi fann gällande skattning av acceptabilitet var att det visade sig att kontrasten mellan de emotionella betingelserna ändrade riktning. Detta innebär att för kontrollgruppen så skattades det moraliska dilemmat om cykelstölden som mer acceptabelt om aktören var deltagaren själv, än vad det gjorde för de övriga grupperna. För experimentgruppen så framkom det att deltagarna skattade det moraliska dilemmat som mindre acceptabelt om de själva utförde handlingen än om handlingen hade utförts av en ingrups- eller utgruppsmedlem. Båda skillnader var marginellt signifikanta, där experimentgruppens värden var $F(2, 90) = 3.01, p = .054, \eta_p^2 = .06$, och kontrollgruppens värde var $F(2, 70) = 2.66, p = .077, \eta_p^2 = .07$. Deltagarna i experimentgruppen uppvisade alltså en slags omvänd dubbelmoral.

Figur 1. Emotionen skulds effekt på bedömning gällande acceptabilitet av den omoraliska handlingen cykelstöld utförd av en själv, en ingrupsmedlem eller en utgruppsmedlem.

Diskussion

Vår studie var menad att undersöka hur skuld påverkar våra moraliska bedömningar, i detta fall dubbelmoral, och om denna påverkan fungerar olika beroende på vem den involverade aktören är (en själv, en ingrupsmedlem, eller en utgruppsmedlem). Denna undersökning utgick således huvudsakligen från en sammanslagning utav Polman och Ruttans (2012) studie om olika moraliska emotioners effekter på moraliska bedömningar, samt studier av Valdesolo och DeSteno (2007), och Lammers et al. (2010) som undersökte hur människor bedömer omoraliska handlingar utförda utav en själv, en ingrupsmedlem, eller en utgruppsmedlem.

Våra resultat visade att induceringen utav emotionen skuld var lyckad, vilket går i enlighet med resultaten som framkom i studien av de Hooge et al. (2011). Det rapporterade värdet för skuld tycktes dock inte vara signifikant högre än skattningen av upplevd ånger. Detta tolkar vi vara en följd utav de två emotionernas, skuld och ånger, nära association med varandra. Enligt Lewis (1987) så brukar en känsla av ånger uppstå i samband med skuld vilket möjliggör att en situation som utlöser skuld även leder till en upplevd ånger. I vårt fall skulle alltså vetskapen om att Robert inte klarade kursen få deltagare att både känna skuld samt ånger inför sin hypotetiska handling. Vi fann resultat som gick i linje med studien av Polman och Ruttan (2012), där en inducering av emotionen skuld ledde till en minskad dubbelmoral i den bemärkelse att deltagarna i experimentgruppen inte skattade sina egna handlingar som mer acceptabla än andras. I våra resultat framkom det dock att denna effekt på dubbelmoral enbart uppstod för vinjett 3, vilken involverade den omoraliska handlingen att behålla en övergiven cykel. Till skillnad från Lammers et al. (2010) lyckades vi därmed inte att få en signifikant effekt för samtliga moraliska dilemman. Våra resultat gav alltså ett blandat stöd till vår hypotes.

Vid en sammanslagning utav de tre vinjetterna så visade det sig att värdet för Cronbach's alpha var lågt, vilket berodde på att skattningen av acceptabilitet för de olika vinjetterna oavsett gruppbedingelse varierade, där vinjett 2 som involverade skattebrott, och vinjett 3 som involverade cykelstöld båda skattades som mindre acceptabla i jämförelse med vinjett 1 som involverade fortkörning. Att vinjett 2 skattades som mindre acceptabel än övriga omoraliska handlingar kan tänkas bero på vad som framkom i de olika beskrivningarna utav brotten. För vinjett 1 och 3 så gavs mer utförliga beskrivningar om händelserna samt dess omständigheter, vilket kan tolkas som ett slags rättfärdigande av handlingarna: ”om du är sen till ett möte...givet att det är lite trafik på vägen”, och ”om du

behöver en cykel men inte har pengar att köpa en och hittar en övergiven cykel”. För vinjett 2 så framkom inte samma rättfärdigande av handlingen, varpå detta brott kan uppfattas baseras på mer själviska grunder. Vidare skulle detta resultat kunna förklaras utifrån ett perspektiv som förklarar kulturella skillnader, där acceptansen av olika moraliska överskridningar skiljer sig åt i olika kulturer; i detta fall att svenskars värderingar gällande cykelstöld stämmer bättre överens med de i USA baserat på resultaten som framkom i studien av Lammers et al. (2010). För studien antogs det att svenskar och amerikanare har en relativt likartad syn på de olika moraliska dilemman som testades. Något som därmed hade kunnat öka denna studies externa validitet hade varit om samtliga moraliska överskridningar hade varit likvärdiga med varandra. Förslagsvis kan framtida forskning undersöka vilka moraliska överskridningar som kan tolkas som likvärdiga. Viktigt att ha i åtanke gällande dessa spekulationer är att medelvärdena för skattningar av samtliga moraliska dilemman var förhållandevis låga. Spekulationer som fokuserar på varför dessa omoraliska handlingar skiljer sig åt kan lätt leda till en uppfattning om att skillnaderna mellan dessa är större än vad som är fallet. Därmed är det bra att vara fortsatt medveten om att alla moraliska överskridningar som undersöktes ansågs vara mer oacceptabla än acceptabla.

För att återgå till det marginellt signifikanta resultatet gällande att deltagare i experimentgruppen skattade cykelstölden som minst acceptabel när handlingen involverade dem själva som aktör, än när aktören var en ingrupsmedlem eller en utgruppsmedlem, så kan en likhet dras till det fynd som Lammers et al. (2010) gjorde bland deltagare som blivit inducerade med upplevelsen av maktlöshet.¹ Denna omvända dubbelmoral, även kallad *hypercrisy*, innebär en tendens att vara mer kritisk mot sina egna handlingar än mot andras handlingar. Hypercrisy är ett tämligen utforskat område, vilket gör våra resultat särskilt intressanta. Utifrån resultaten av Lammers et al. (2010) och vår studie så kan en möjlig koppling dras mellan en känsla av skuld och upplevd maktlöshet. Både skuld och maktlöshet verkar sakna det drivande egenintresse som vi människor vanligtvis besitter (Batson & Thompson, 2001; Haidt, 2003), varpå denna brist av egenintresse kan tolkas vara en bakomliggande orsak till varför hypercrisy uppstår. Ett fynd som de Hooge et al. (2011) gjorde och som kan diskuteras i samband med hypercrisy är hur skuld kan leda till negativa och ofördelaktiga konsekvenser. Hypercrisy kan tolkas vara ofördelaktig på så sätt att en

¹ I samband med detta vill vi betona att marginell signifikans inte motsvarar signifikans; däremot anser vi att marginell signifikans är tillräckligt intressant för att uppmärksammas, varefter vi har valt att diskutera dessa resultat.

aktör dömer sina egna handlingar hårdare än andras, vilket kan verka ogynnsamt för aktören. De Hooge et al. (2011) fann att det prosociala agerandet som följer skuld även kan ske på en tredjepersons bekostnad, vilket innebär en förlust för en tredje part som inte är involverad i konflikten. Mer forskning kring hypercrisy samt de negativa konsekvenserna av skuld och dess prosociala funktion skulle kunna bidra med intressanta perspektiv till tidigare forskning som främst studerat de positiva prosociala aspekterna av skuld. Vidare skulle ett fokus på hypercrisy kunna generera bättre kunskap kring hur dubbelmoral fungerar samt hur det kan reduceras.

Under studien så framkom det att den tillämpade surveyhemsidan Qualtrics inte gav en jämn gruppfordelning. Tanken var att Qualtrics skulle fördela hälften av deltagarna till experimentgruppen respektive kontrollgruppen, och sedan fördela deltagarna jämt mellan de tre gruppbedingelserna, vilket inte var fallet. En följd av detta kan vara att vår power minskade lite. Då ett större urval försäkras att den statistiska power är tillräckligt hög så skulle detta kunna medföra att statistiskt signifikanta effekter med större sannolikhet skulle kunna hittas. I vårt fall skulle en högre power möjligen kunna medföra att de marginellt signifikanta skillnaderna som hittades i denna studie når statistisk signifikans. Trots att skillnaden i antal mellan våra grupper inte var av större slag så vill vi likväl framhäva att detta kan ha haft en viss påverkan på våra resultat, och att detta är något som framtida studier kan ha i åtanke vid replikering av vår studie.

Resultaten för denna studie bekräftar det tidigare studier (Greene et. al., 2001; Moll & Oliveira-Souza, 2007) visat om att emotioner har en inverkan på hur vi fattar våra moraliska beslut. Mer specifikt har vi här visat hur emotionen skuld påverkar dubbelmoral och har således breddat förståelsen av ämnet. Utöver detta har studien undersökt hur sociala grupper kan ha en roll i huruvida det går att minska den ofördelaktiga behandlingen av utgruppsmedlemmar, dock gav våra resultat inte något stöd till detta. Tidigare forskning kring sociala grupper har haft fokus på ingrupp och utgrupp i samband med kön och etnicitet (Dasgupta, 2004; Gaertner & Dovidio, 2014) men endast ett fåtal (e.g., Polman & Ruttan, 2012) har studerat hur specifika emotioner kan inverka på ingrupsfavoritism. Som en konsekvens av detta är interaktionen av emotioner och grupptillhörighet ett tämligen outforskat ämne. I rådande samhälle där grupper och deras motsättningar är ett dominerande problem är det viktigt att förstå hur vi grupperar oss och varför. Det är också betydelsefullt att undersöka hur en kan minska dessa omedelbara grupperingar och de negativa särbehandlingar vi uppvisar till utgruppsmedlemmar. Med vidare forskning inom ämnet kan

tidigare resultat bekräftas eller förkastas och förståelsen för begreppen dubbelmoral och ingrupsfavoritism vardera kan förbättras genom att studera emotioners inverkan på dem.

Sammanfattning

Moraliska emotioner och sociala grupper har visat sig ha inflytande på vårt moraliska beslutsfattande. Vad som inte har studerats särskilt väl är hur flera olika emotioner individuellt fungerar i samband med moralisk bedömning, eller hur dessa emotioner fungerar tillsammans med sociala grupper. Syftet med vår studie var därmed att bygga ut förståelsen kring hur den moraliska emotionen skuld tillsammans med ett socialt grupperspektiv kan påverka uppvisande av dubbelmoral. Resultat från studien ger ytterligare insikter kring hur dubbelmoral fungerar genom att finna stöd för hypercrisy, en form av omvänd dubbelmoral. Detta gällde dock bara ett av våra tre moraliska dilemman. Mer forskning kring hur svenskar upplever moraliska överträdelser skulle möjliggöra för en testning av hur generaliserbara fynden från denna studie är och därmed bidra med kunskap kring detta relativt outforskade område.

Referenser

- Batson, C. D., & Thompson, E. R. (2001). Why don't moral people act morally? Motivational considerations. *Current Directions in Psychological Science*, *10*(2), 54-57. doi:10.1111/1467-8721.00114
- Batson, C. D., Collins, E. C. (2010). Moral hypocrisy: A self-enhancement and self-protection motive in the moral domain. I M. D. Alicke & C. Sedikides (Red.), *Handbook of self-enhancement and self-protection* (s. 92-111). New York, NY: Guilford.
- Batson, C. D., Thompson, E. R., & Chen, H. (2002). Moral hypocrisy: Addressing some alternatives. *Journal of Personality and Social Psychology*, *83*(2), 330. doi:10.1037//0022-3514.83.2.330
- Batson, C. D., Kobrynowicz, D., Dinnerstein, J. L., Kampf, H. C., & Wilson, A. D. (1997). In a very different voice: Unmasking moral hypocrisy. *Journal of Personality and Social Psychology*, *72*(6), 1335. doi:10.1037//0022-3514.72.6.1335
- Batson, C. D., Thompson, E. R., Seufferling, G., Whitney, H., & Strongman, J. A. (1999). Moral hypocrisy: Appearing moral to oneself without being so. *Journal of Personality and Social Psychology*, *77*(3), 525. doi:10.1037//0022-3514.77.3.525
- Baumeister, R. F., Stillwell, A. M., & Heatherton, T. F. (1994). Guilt: An interpersonal approach. *Psychological Bulletin*, *115*(2), 243-267. doi:10.1037//0033-2909.115.2.243
- Chapman, H. A., Kim, D. A., Susskind, J. M., & Anderson, A. K. (2009). In bad taste: Evidence for the oral origins of moral disgust. *Science*, *323*(5918), 1222-1226. doi:10.1126/science.1165565
- Cappelen, A. W., Halvorsen, T., Sørensen, E. Ø., & Tungodden, B. (2017). Face-saving or fair-minded: What motivates moral behavior? *Journal of the European Economic Association*, *15*(3), 540-557. doi:10.2139/ssrn.2229899
- Dasgupta, N. (2004). Implicit ingroup favoritism, outgroup favoritism, and their behavioral manifestations. *Social Justice Research*, *17*(2), 143-169. doi:10.1023/B:SORE.0000027407.70241.15
- de Hooge, I., Nelissen, R. M. A., Breugelmans, S. M., & Zeelenberg, M. (2011). What is moral about guilt? Acting "prosocially" at the disadvantage of others. *Journal of Personality and Social Psychology*, *100*(3), 462-473. doi:10.1037/a0021459
- Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. *Cognition and Emotion*, *6*(3/4), 169-200. doi:10.1080/02699939208411068
- Feng, Q., Xu, Y., Xu, R., & Zhang, E. (2017). Moral foundations tell us why guilt induces unfair allocation in multi-party interactions. *Asian Journal of Social Psychology*, *20*(3/4), 191-200. doi:10.1111/ajsp.12170

- Frijda, N. H. (1986). *The Emotions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greene, J. D., Sommerville, R. B., Nystrom, L. E., Darley, J. M., & Cohen, J. D. (2001). An fMRI investigation of emotional engagement in moral judgment. *Science*, *293*(5537), 2105-2108. doi:10.1126/science.1062872
- Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (2014). *Reducing intergroup bias: The common ingroup identity model*. New York, NY: Psychology Press.
- Gewirth, A. (1974). Ethics. I *Encyclopedia Britannica 15th Edition* (Vol. 6, s. 967-998). Chicago, IL: Encyclopedia Britannica.
- Haidt, J. (2003). The moral emotions. I R.J. Davidson, K. R. Scherer, & H. H. Goldsmith (Red.) *Handbook of affective sciences* (s. 852-870). Oxford: Oxford University Press.
- Inbar, Y., Pizarro, D. A., Knobe, J., & Bloom, P. (2009). Disgust sensitivity predicts intuitive disapproval of gays. *Emotion*, *9*(3), 435. doi:10.1037/a0015960
- Izard, C. E. (1977) *Human emotions*. New York, NY: Plenum Press.
- Ketelaar, T., & Au, W. T. (2003). The effects of feelings of guilt on the behaviour of uncooperative individuals in repeated social bargaining games: An affect-as-information interpretation of the role of emotion in social interaction. *Cognition and Emotion*, *17*(3), 429-453. doi:10.1080/02699930143000662
- Lammers, J., Stapel, D. A., & Galinsky, A. D. (2010). Power increases hypocrisy: Moralizing in reasoning, immorality in behavior. *Psychological Science*, *21*(5), 737-744. doi:10.1177/0956797610368810
- Lewis, H. B. (1971). *Shame and guilt in neurosis*. New York, NY: International University Press.
- Lewis, H. B. (1987). Shame and the narcissistic personality. I D. L. Nathanson (Red.). *The many faces of shame* (s. 93-132). New York, NY: Guilford Press.
- Moll, J., & de Oliveira-Souza, R. (2007). Moral judgments, emotions and the utilitarian brain. *Trends in Cognitive Sciences*, *11*(8), 319-321. doi:10.1016/j.tics.2007.06.001
- Nelissen, R. M. A. (2012). Guilt-induced self-punishment as a sign of remorse. *Social Psychological and Personality Science*, *3*(2), 139-144. doi:10.1177/1948550611411520
- Nelissen, R. M. A., Dijk, A. J. M., & deVries, N. K. (2007). How to turn a hawk into a dove and vice versa: Interactions between emotions and goals in a give-some dilemma game. *Journal of Experimental Social Psychology*, *43*(2), 280-286. doi:10.1016/j.jesp.2006.01.009
- Polman, E., & Ruttan, R. L. (2012). Effects of anger, guilt, and envy on moral hypocrisy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *38*, 129-139. doi:10.1177/0146167211422365

- Schnall, S., Benton, J., & Harvey, S. (2008). With a clean conscience: Cleanliness reduces the severity of moral judgments. *Psychological Science, 19*(12), 1219-1222. doi:10.1111/j.1467-9280.2008.02227.x
- Schnall, S., Haidt, J., Clore, G. L., & Jordan, A. H. (2008). Disgust as embodied moral judgment. *Personality and Social Psychology Bulletin, 34*(8), 1096-1109. doi:10.1177/0146167208317771
- Strelan, P. (2007). Who forgives others, themselves, and situations? The roles of narcissism, guilt, self-esteem, and agreeableness. *Personality and Individual Differences, 42*(2), 259-269. doi:10.1016/j.paid.2006.06.017
- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American, 223*(5), 96-102. Hämtad från <https://www-jstor-org.ludwig.lub.lu.se/stable/24927662>
- Tajfel, H. (Red.). (2010). *Social identity and intergroup relations* (Vol. 7). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002) *Shame and guilt*. New York, NY: Guilford Press.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual Review of Psychology, 58*, 345-372. doi:10.1146/annurev.psych.56.091103.070145
- Tong, E. M., & Yang, Z. (2011). Moral hypocrisy: Of proud and grateful people. *Social Psychological and Personality Science, 2*(2), 159-165. doi:10.1177/1948550610385711
- Valdesolo, P., & DeSteno, D. (2007). Moral hypocrisy: Social groups and the flexibility of virtue. *Psychological Science, 18*(8), 689-690. doi:10.1111/j.1467-9280.2007.01961.x
- Wheatley, T., & Haidt, J. (2005). Hypnotic disgust makes moral judgments more severe. *Psychological Science, 16*(10), 780-784. doi:10.1111/j.1467-9280.2005.01614.x

Bilaga A

Instruktioner för skuldinducering

Vänligen läs följande instruktioner

Föreställ dig att du läser en kurs där du måste skriva en tentamen och en uppsats. Du har redan klarat tentamen. Du skriver uppsatsen tillsammans med din kurskamrat, Robert.

Eftersom du redan har klarat tentamen och då du inte känner för att skriva på uppsatsen så anstränger du dig knappt. Robert gör nästan allt arbete. Efter att ni har lämnat in uppsatsen så visar det sig att ni båda har fått ett väldigt lågt betyg eftersom din del var otillräcklig. På grund av detta låga betyg så klarar Robert inte kursen och måste ta om den nästa år.

Instruktioner för kontrollgruppen

Vänligen läs följande instruktioner

Föreställ dig att du läser en kurs där du måste skriva en tentamen och en uppsats. Du har redan klarat tentamen. Du skriver uppsatsen tillsammans med din kurskamrat, Robert.

Efter att ni har lämnat in uppsatsen så visar det sig att ni båda har fått ett bra betyg och klarat kursen eftersom båda era delar var tillräckliga.

Bilaga B

Vinjetter för moraliska dilemman

Innan vinjetterna presenterades så fick deltagarna information gällande vilken aktör respektive vinjett involverade: de själva, en ingrupsmedlem, eller en utgruppsmedlem. Nedan följer först gruppbedingelse för själv, sedan ingrupp och utgrupp tillsammans.

Gruppbedingelse själv

Du kommer nu att få läsa tre olika vinjetter.

Föreställ dig i respektive vinjett att den involverar dig som utövare av de olika handlingarna som beskrivs.

Vinjett 1

Om du är sen till ett möte, tillåter det dig att bryta mot fartgränsen för att hinna i tid till ditt möte, givet att det är lite trafik på vägen?

Vinjett 2

Är det acceptabelt att du från din skattedeklaration utelämnar utökad inkomst som du har tjänat på din fritid?

Vinjett 3

Om du behöver en cykel men inte har pengar att köpa en och hittar en övergiven cykel, är det acceptabelt utav dig att behålla cykeln istället för att lämna in den till polisen?

Gruppbedingelse ingrupp/utgrupp

Föreställ dig i respektive vinjett att den involverar en person som du delar grupptillhörighet med (ni delar en gemensam identitet)/en främling, och att hen är utövare av de olika handlingarna som beskrivs.

Vinjett 1

Om hen är sen till ett möte, tillåter det hen att bryta mot fartgränsen för att hinna i tid till sitt möte, givet att det är lite trafik på vägen?

Vinjett 2

SKULD, SOCIALA GRUPPER, OCH DUBBELMORAL

Är det acceptabelt att hen från sin skattedeklaration utelämnar utökad inkomst som hen har tjänat på sin fritid?

Vinjett 3

Om hen behöver en cykel men inte har pengar att köpa en och hittar en övergiven cykel, är det acceptabelt utav hen att behålla cykeln istället för att lämna in den till polisen?